

KOVÁCS MÓZES

**Országos kirándulás szervezése az Ady Endre középiskolában, 1960'
II.
(Visszaemlékezés)**

*Kulcsszavak: Ady Endre elméleti középiskola;
kirándulásszervezés; vonatos kirándulás*

Temesvár

Nagyon kellemes benyomást tett ránk Temesvár városképe. Gyönyörű paloták, rendezett utcák, az ember az egész városon átmehetett úgy, hogy az egyik parkból a másikba ér, virágok városának is nevezhetnénk.

Az első látogatásunkat a „Gubán” úrról elnevezett cipőgyárban tettük. Nagyon érdekes volt a lábbelik gyártásának a gépesítése. Végigvezettek a gyáron, szebbnél szebb cipőket, csizmákat láttunk. Távozásunkkor mindenkinek adtak ajándékba egy doboz „Gubán” cipőkrémet.

Meglátogattuk az elektromotor gyárat is. Itt is nagyon érdekes volt a különböző méretű és teljesítményű motorok gyártási folyamatának megtekintése, nem is beszélve a kész motorok sokaságáról.

Látogatást tettünk a bánáti természetrajzi múzeumban. A csoport itt hosszú időt töltött el, hiszen az általában minden múzeumban megtalálható tárgyakon kívül, még sok más érdekes dolgot láttunk.

Temesváron is jól érezte magát a csoport minden tagja, ez nekem is sikerélményt jelentett. A városban egy pár nagy áruházba is benéztünk, a diákok természetesen csak csoportokba verődve közlekedhettek. Volt olyan eset, hogy valamelyik tanuló rokona, vagy ismerőse megkeresett és arra kért, hogy a tanulót engedjem el a lakására, vagy, hogy szeretnének valahová közösen elmenni. Ezeknek a kéréseknek is eleget tettem.

Itt említtem meg, hogy amikor indultunk el Aradról, egy felnőtt nő hiányzott. Mi nem várhattunk rá, indulnunk kellett tovább, és a nevezett hölgy Temesváron utolért minket, állítólag autóval jött utánunk. Éjszaka utaztunk Orsovára.

Orsova, Adah-Kaléh szigete

Reggel megtekintettük a hangulatos városkát, majd csónakokkal átszállítottak benünket Adah-Kaléh szigetére. Több csónak szállított minket ugyanabban az időben, egy csónakban 6-8 személy fért el. Én az első csónakban utaztam és eléggé aggódtam a csapat többi tagjáért, mert a gyors folyású Duna és a csónakok pereme között alig volt egy arasz távolság. Időbe telt amíg mindnyájan áthajóztunk a szigetre.

Átérve, körbejártuk a szigetet, megcsodáltuk a középkori kazamatáit, amely nagy szerepet játszott a történelem során, hiszen aki birtokolta, az volt a Duna ura. Itt a lakosság többsége török volt. A tanulókat is izgalommal töltötte el azon a szigeten járni, amelyről regényekben olvastak.

Később elmentünk egy török férfi által működtetett kávézóba, hiszen ezt nem lehetett kihagyni e sziget látogatásakor. Itt megéztük a forró homokban melegített

kávét készítését. A török úr dicsérte is a kávéját. Valóban ízletes volt, mindannyian fogyasztottunk belőle. A török kérte, hogy készítsünk közös fényképet vele. Ezt meg is tettük, még ma is őrzöm az itt készült fényképeket.

A továbbiakban az itt működő kis cigaretta gyárat látogattuk meg, ahol a gépesítés mellett még volt manufaktúra is. Betekintést nyerhettünk a cigarettagyártás technikájába. Látogatásunk befejezésekor mindannyiunknak adtak egy hosszú szál cigarettát.

A szigeten működött még egy férfi-konfekció üzem is, melynek látogatása ugyancsak a tervünkben volt. Meglátogattuk és itt is láttunk valamit a készruhagyártás folyamatából. Ezt az üzemet a török lakosság foglalkoztatására, megélhetésére létesítették. Távozásunkkor senki sem kapott öltönyt.

A szigeten épült török mecset meglátogatására is sor került. A mecset egész padlóját egyetlen nagy perzsaszőnyeg borította, amelyik nagyságával, mintázatával mindnyájunkat elbűvölt.

A szigeten tett látogatásunk élményekben gazdag volt. Orsovára történő átkelésünk alkalmából a lányok egy a Dunáról szóló dalt kezdtek énekelni, ezzel jó hangulatot teremtettek, jókedvvel értünk vissza a városba.

Ezen a látogatáson (és a későbbiekben is) megkértem IZSÁK PISTA barátomat, hogy segítsen a rend és fegyelem fenntartásában, valamint a tanulók kalauzolásában, mely kérésnek önzetlenül eleget is tett, ez nagy segítséget jelentett számomra. Befejeztük a látogatást és mentünk az állomáson várakozó „vagonszállásunkra”, hogy folytathassuk útunkat Turnu Severinbe.

Turnu Severin

Turnu Severinbe a reggeli órákban érkezünk meg és elsőként a hajógyárat néztük meg. Igen ám de itt a portás nagyobb volt az igazgatónál, mert az írásbeli engedély felmutatására sem akarta beengedni a csoportot. Végül engem beengedett és mentem az igazgatóhoz, azaz, hogy mentem volna, de itt a titkárnő nem akart beengedni, mondván, hogy az igazgatónak fontos megbeszélése van. A titkárnő tiltakozása ellenére „átgázoltam” rajta és berontottam a vezérigazgatóhoz. Valóban megbeszélés volt, én meg nem kívánt vendég. Mutatom neki az általa is aláírt engedélyt, mire ő szól a titkárnőnek, hogy utasítsa a kapust, hogy engedje be a csoportot. Hát ez nem is gyár volt, hanem egy hatalmas területen fekvő építőtelep.

Mindenki el volt ámulva a nagy hajók gyártása láttán, hogy hogyan képesek ilyen nagy alkotásokat létrehozni. Egy műszaki vezető végigvezetett a gyáron, elmagyarázta a hajógyártás folyamatát. Felmentünk az épülőfélben lévő hajókra, sokan ottfelejtették magukat. A végén kellett figyelmeztetnem a csoport egyes tagjait, hogy igyekezzenek, mert mennünk kell.

Ezután megnéztük a városközpontot, majd lementünk a Dunaparra, ahol megnéztük a kétezer éves, rómaiak által épített híd pilléreinek a maradványait, melyek a szerb oldalon is láthatóak voltak. Nem kellett sokat magyarázni a gyerekeknek a hídról, hiszen már otthon áttanulmányozták és leírták a híd építésének körülményeit, jelentőségét.

Még sétáltunk a Duna partján, nézegettük a város fontosabb épületeit, emlékműveit, majd visszatértünk az állomásra, hogy majd Craiova felé induljunk. Itt már gond volt a vagonoknak a szerelvény után történő kapcsolásával, mert a forgalomirányító egy három órával később induló vonathoz kapcsolta. Egész éjszaka

vitakoztam vele, de hiába, mert úgy csinálta, ahogy ő akarta. Ez nagyobb bajt nem okozott, csak később érkezünk Craiovára.

Craiova

Craiován látogatásunkat a városközpont megtekintésével kezdtük, mint minden városban, itt is a fontosabb tereket, híres épületeket, emlékműveket néztük meg, majd folytattuk a botanikus kert meglátogatásával. Ez is tanulságos látnivaló volt.

Az elektromos dieselmotordonygyár – „ELECTROPOTERE” – meglátogatása következett. A társaságot lenyűgözte a mozdonyok gyártása, az elektromos motorok tekercselése, a motroknak a mozdonyokba való beszerelése. Az üzemet készségesen mutatta be egy mester.

Az agrártudományi egyetemen is látogatást tettünk. A rektor, PRODAN I., a román tudományos akadémia tiszteletbeli tagja fogadott bennünket. Bemutatta az egyetemet, annak tangazdaságát, elmondta az oktatás szervezését, működését. A rektorral több év múlva találkoztam és ő ismert fel engem először. Ez a nap is gazdag volt látnivalóban. Visszamentünk az állomásra, s még azon éjjel folytattuk utunkat Bukarestbe.

Bukarest

Reggelre megérkeztünk a fővárosba, a Băneasa-i vasútállomásra, ahol a két vagon mellékvágányra tolták, mi pedig leszálltunk és elindultunk a központba, ahol megnéztük a Párt központi bizottságának épületét, a volt királyi palotát, az athenaeumot, a Scinteia házát és más fontosabb emlékműveket. A „Cizmigiu” parkban is sétáltunk egyet, majd a Katonai múzeum meglátogatására került sor. Megfigyeltem, hogy amikor bementünk a hadtörténeti múzeum udvarára, a lányok leültek a padokra, míg a fiúk felmászta a tankokra, ágyukra, harckocsikra. Szembetűnő volt az érdeklődési körük közti különbség.

Megnéztük a tűzoltó tornyot is, illetve felmentünk a kilátójára, ahonnan ráláthattunk a város egy részére. Ez egyben egy történelmi emlékmű is a tűzoltóknak a törökök elleni háborúban tanúsított hősiességükért. Megtekintésre került a Román Államvasutak C.F.R. múzeum is, ahol a vasútfejlődés történetét, régi mozdonyokat, más járműveket tekintettünk meg. Ez is érdekes látnivaló volt.

Meglátogatásra került a Grigore Antipa Természetrajzi múzeum is. Ez elég sok időt vett igénybe, de felejthetetlen élményben volt részünk. Két napot töltöttünk a fővárosban és két alkalommal ebédeltünk vendéglőben. Az éjszakát a „három csillagos” vagonokban töltöttük. A következő állomás Constanța volt.

Constanța

Constanța-ra késő este indultunk, amikor megérkeztünk az utastársak még aludtak, a vagonokat mellékvágányra tolták és én leszálltam, hogy rendezzem az utazással kapcsolatos hivatalos ügyeket, hiszen egyeztetnem kellett a vagonok átlomászási helyét, továbbindulásunk idejét, egyszerűen nekem csak akkor volt lehetőségem a pihenésre, amikor a vagonok egész éjszaka ott álltak az állomáson.

Első dolgunk az volt, hogy menjünk ki a tengerre fürödni, hiszen a csoportból sokan addig még nem láttak tengert (volt aki azután sem). Amikor a strandra értünk és fürdőruhát öltöttünk magunkra, az emberek szájtátva bámulták, hogy milyen fehérek vagyunk, nem beszélve a fürdőruha-divatunkról, hiszen kinek

amilyen volt, egészen a „dinamó” gatyáig, minden modellt megcsodálhattak rajtunk. Ez ugyan nem szegte kedvünket, mindenki jól érezte magát, hosszú ideig lubickoltunk a vízben.

A következő nagy esemény egy tengeri kirándulás volt. A levelezéseink során egy turisztikai irodával vettük fel a kapcsolatot, amely felajánlotta a „Neptun” nevű hajót. Megkerestem a hajó kapitányát és megállapodtunk az utazás időpontjában. Mondanom sem kell, mekkora élményben volt részünk. A hajó annyira eltávolodott a kikötőtől, hogy nem láttuk a szárazföldet. Így valóban egy „tengeri utazás” volt.

Megtekintettük az akváriumot, a tengeri múzeumot, ahol láthattuk a Fekete tenger élővilágát. Másnap ismét fürödtünk a tengerben, majd a városközpontot néztük meg, az emlékműveket, felmentünk a török toronyba, ahonnan nagyszerű kilátás nyílt a városra és a környékre. Estére visszatértünk a vagonjainkba, majd Bukarest érintésével érkezünk Cămpinara, ahol vagonjainkat lekapcsolták a szerelvényről és gyalog indultunk a 2 km-re lévő Doftanara.

Doftana

Doftánán azt a börtönt látogattuk meg, ahol 1944 előtt a politikai foglyok (kommunisták és más mozgalmi emberek) voltak bezárva. A börtönnek a fekvése is olyan környezetben van, hogy az emberben nyomott hangulatot ébreszt. Ennek a börtönnek a látogatása részét képezte a „hazafias” nevelésnek, hiszen abban az időben tanították az iskolában azokat az embereket, akik ott voltak elzárva. Hősök voltak az akkori kor véleménye szerint. Külön zárkákba voltak elhelyezve, például MOGYORÓSI SÁNDOR, BREINER BÉLA, RANGHET JÓZSEF, ILIE PINTILIE és még sokan mások. Mindenik a maga mesterségével foglalkozott a cellában, suszter, szabó, asztalos, meg más mesterségek szerszámai is ki voltak állítva.

Később, 1967-ben mint magánturista látogattam meg a családom társaságában, de akkorra már eltűntek az előbb említett úriemberek cellái, illetve csak egyetlen cellát lehetett látogatni, a NICOLAE CEAUȘESCUÉ. Az idegenvezető egyetlen szót sem említett arról, hogy ott más munkásmozgalmi emberek is voltak bezárva, csak CEAUȘESCU említette. Teljes hatalmát az országban még a börtön is tükrözte. Cămpináról indultunk tovább a vonattal Sinaiaira.

Sinaia

Délelőtt érkezünk Sinaiaira, a vagonjainkat lekapcsolták a szerelvényről és mentünk ki a Peleş kastély meglátogatni. Érdekes, hogy abban az időben még volt magyarul beszélő idegenvezető, aki a kastély látogatható termein átvezetett és magyarázott. Abban az időben több helyiség volt látogatható, mint napjainkban. Élményekben gazdagon tértünk vissza a vagonokhoz és vártuk, hogy a Brassóba tartó szerelvény után kapcsoljanak.

Brassó

Késő délután érkezünk Brassóba. A csoport egy része elment a várost látogatni, én megkértem IZSÁK ISTVÁN tanár-barátomat, hogy vegye át a csoport vezetését, ugyanis MÉSZÁROS JÓZSEF barátomhoz érkezett a feleségem és MELINDA lányom, ott vártak rám. Nagy volt az öröm, amikor két hetes távollét után találkoztam a családommal.

Az estét és a következő napot én a barátomnál töltöttem, míg a csoport tagjai megtekintették a történelmi városközpontot, onnan elmentek a traktorgyárba és meglátogatták a gyár termelőcsarnokait. Közben a családommal én is megnéztem a központot, jó volt, hogy újra „szabad polgárként” sétálhattam együtt a családommal. A látogatásunk a posztógyár megtekintésével ért véget, ahol már én is részt vettem.

Késő este indultunk Balázsfalva felé, de ezen az úton végig aggódtam, ugyanis egy olyan szerelvényhez kapcsolták a vagonjaninkat, amelyik sebessége lényegesen nagyobb volt, mint az előzőeké és a vagonok kilengése olyan nagy volt, hogy attól félttem, hogy bármelyik pillanatban kisiklanak. Én az első vagon előterében álltam és onnan figyeltem a vagonok ütközőinek egymáshoz viszonyított igen nagy elmozdulását. A vagonjaink táncoltak. Voltak pillanatok, amikor arra készültem, hogy meghúzzom a vészféket és kérem a vonatvezetőt, hogy más szerelvény után kapcsoljanak. Ekkor jutott eszembe NEMES BERCI bácsi véleménye a kéttengelyes vagonok közlekedésbiztonságára vonatkozó szabályokról. Ez még növelte a félelmemet. Erről az utasok nem tudtak (nem is szabadott) és aludtak nyogodtan.

Éjfél után 3 óra körül érkeztünk a balázsfalvi állomásra, ahol lekapcsoltak a szerelvényről, Szováta felé pedig öt óra körül indult a Balázsfalva-Parajd között közlekedő vonat. Ekkorra már annyira ideges voltam, hogy nem bírtam magammal, felköltöttem Izsák István barátomat és kértem, hogy jöjjön be velem az állomás vendéglőjébe és igyunk. Kértem egy liter bort és azt a barátommal elporlasztottuk, hiszen több mint két óra volt a vonat indulásáig. Amíg iszogattunk, beszélgettünk, lecsillapodtam, megszűnt a szorongásom, hiszen a következő vonalon nem kellett félni a sebességtől.

Délelőtt 10 óra körül érkeztünk meg Szovátra. Nagyon örvendtem, hogy a kirándulás sikerült, nem történt semmi baj. Sok társunkat várták az állomáson a hozzátartozók, nagy öröm volt a találkozás. Annyi szeretet és közös élmény kapcsolott össze a diákjaimmal, hogy nehéz volt elválni. A vagon volt az otthonunk, amely még jobban összekovácsolt bennünket.

Ennek a kirándulásnak a szervezése és vezetése nagyon sok munkát igényelt, melyet munkaidőn kívül kellett elvégezni, de én örömmel tettem, hiszen elsősorban a gyerekekért tettem. A kirándulás végeztével nem emlékszem, hogy megköszönték volna, vagy tényleg csak nem emlékszem rá? Nem tudom.

Eltelt a nyár, megkezdődött az iskola és nekem már nem volt alkalmam többet az iskola részére kirándulást szervezni, mert 1960. szeptember 28-tól kineveztek a mákfalvi lengyár igazgatójának. Váratlanul ért az áthelyezésem, nem akartam elfogadni, de az akkori viszonyok között nem volt tanácsos a kinevezést elutasítani. Végül is szomorú szívvel hagytam ott a szováta középiskolát, mert szerettem tanítani és érzésem szerint engem is szerettek a diákok.

A negyedik tanévetem kezdtem az iskolában, de abba kellett hagyjam az oktatást, nevelést, mert „előléptettek” vagy „kiemeltek”, az akkori kifejezéssel élve. Fizikát tanítottam a VIII-X. osztályokban, ipari ismereteket a VIII-XI, valamint csillagászatot a XI osztályban. Rám maradt a légmentes ismeretek tanítása is a X-XI osztályokban. Szerettem volna továbbvinni a tanulókat az érettségi vizsgáig, hiszen abban az időben a középiskola tanulmányi ideje a XI. osztály elvégzése után fejeződött be, és én a X. osztállyal kezdtem a félbemaradt tanévet. Így alakult a sorsom, nem volt mit tenni.

A kirándulással nem hagytam fel, mert 1961-ben vásároltam egy 350 köbcentis orosz gyártmányú IZS motorkerékpárt és a feleségemmel együtt egy nagy körutat tettünk Nagyvárad, Szalonta, Tenke útvonalon, majd 1962-ben vonattal Magyarországra utaztam, melyeket követett nagyon sok belföldi és külföldi kirándulás.

Kiadó tér 2.- 155cm x 140cm, olaj-vászon, 2008

Jegyzetek

1. Részlet a szerző *Útinaplóm* című, 2009-ben megjelent könyvéből.